

ნინო მარკოზია

სატირულ-იუმორისტული ხერხები და გარდაქმნის პერიოდის ენობრივი პრობლემატიკა ჟურნალ „ნიანგის“ მიხედვით

ცნობილია, რომ სატირა და იუმორი ბრძოლის ერთ-ერთი სახეა. სატირულ-იუმორისტული ნაწარმოების მიზანი საზოგადოების მანკიერი მხარეების მხილება და მათი აღმოფხვრაა. სატირაც და იუმორიც დაცინვას წარმოადგენს, რომელიც შეიძლება მეტ-ნაკლებად მწვავე იყოს. მწვავე დაცინვა სატირას წარმოადგენს, ხოლო მისი შერბილებული სახე იუმორია. სატირასა და იუმორს ერთმანეთისაგან ობიექტისადმი დამოკიდებულება ასხვავებს: თუ დამოკიდებულება მეტად მკაცრი და აბუჩად ამგდებია, საქმე გვაქვს სატირასთან, ხოლო თუ გაკიცხვას სიბრალული და თანაგრძნობაც ახლავს, მაშინ იგი იუმორისტულია (კეკელიძე 2003: 13).

სატირისა და იუმორის ცალკეული ნიმუშები ძველ ქართულ მწერლობაშიც შეუნიშნავთ, მაგრამ მოვლენებისადმი სატირულ-იუმორისტულმა დამოკიდებულებამ საქართველოში განსაკუთრებით თავი იჩინა XIX ს.-ის 60-იან წლებში, პირველ რიგში, ჟურნალისტკაში, კერძოდ კი ი. ჭავჭავაძის ცალკეულ სტატიებში.

სატირულ-იუმორისტული პუბლიცისტიკა იწყება ჟურნალ „ცისკრის“ განყოფილებით, რომელსაც „სალაყბო ფურცელი“ ერქვა. მოგვიანებით, 1880 წელს, გამოდის ყოველკვირეული ილუსტრირებული ჟურნალი „ფალანგა“. 1906 წელს იბეჭდება ჟურნალი „კოლო“, ხოლო 1907 წ. ა. წერეთელმა დააარსა და გამოსცა სატირული გაზეთი „ხუმარა“. როგორც ცნობილია, გამოცემის დღესვე გაზეთიც აიკრძალა და აკაცაც დაიჭირეს (კალანდანიძე 2011: 386). თუმცა ამან დაწყებული საქმე ვერ შეაჩერა. პირველ მცდელობას ერთმანეთის მიყოლებით მოჰყვა „მასხარა“, „ეკალი“, „ოხუნჯი“, „ზურნა“, „ცეცხლი“, რომელთა ფაქტობრივი რედაქტორი ა. წერეთელი იყო. ამის შემდეგ სატირულ-იუმორისტული ჟურნალ-გაზეთების რაოდენობა, გამუდმებული რეპრესიების მიუხედავად, გაიზარდა (ნიშნინიძე 1971: 274). ინტერესმოკლებული არ არის მათი სახელწოდებანიც, რომლებსაც ასევე იუმორისტული ელფერი დაჰკრავდა: „შურდული“, „კონდახი“, „მოლტი“, „ლახტი“, „სადგისი“, „ნემსის წვერი“, „ეკალი“,

„კოლო“, „ბზიკი“, „ხუმარა“, „მასხარა“, „ოხუნჯი“, „ორი ხუმარა“, „თავს ვეძებთ“, „ვავი-ვავი“, „სოფლის ალიაქოთი“, „ნიშადურო“, „სუსხი“, „გალილავება“, „ზურნა“, „დიპლიპიტო“, „მათრახი და სალამური“, „არჩევანი“, „ჭინჭარი“, „ბემტიას ჭინჭარი“, „ქართული ხათაბალა“, „ხათაბალა“, „ცეცხლი“, „სატანა“, „ჯოჯოხეთი“, „მათრახი“, „მამხალა“, „ემმაკის მახე“, „ემმაკის სალამური“, „ტარტაროზი“, „ემმაკი“, „ემმაკის მათრახი“...

ცნობილი სატირულ-იუმორისტული ჟურნალი იყო საბჭოთა პერიოდში „ნიანგი“. იგი 1922 წლიდან თავდაპირველად მხოლოდ რუსეთში გამოიცემოდა, 1932 წლიდან კი მისი რეგიონული გამოცემებიც გამოვიდა, მათ შორის ქართული „ნიანგიც“. ქართული სატირისა და იუმორის ჟურნალი ნიანგი პირველად 1923 წლის 3 ივნისს დაიბეჭდა. 1924-30 წლებში ის გაზეთ მუშის დამატების სახით გამოიცემოდა, ტარტაროზის სახელწოდებით, 1931 წელს კი „ნიანგი“ ეწოდა (ქსე 1984: 407).

ე. წ. გარდაქმნის პერიოდში, XX ს.-ის 80-იანი წლების დასასრულს, საბჭოთა კავშირში მნიშვნელოვანი პოლიტიკური ცვლილებები ხდება. 1965-85 წლები საბჭოთა ისტორიოგრაფიაში უძრავობის სახელითაა ცნობილი, 80-იანი წლების შუა ხანიდან კი „პერესტროიკა“, იგივე „გარდაქმნა“, დაიწყო, რომელიც საბჭოთა პოლიტიკური და ეკონომიკური სისტემის შეცვლას ისახავდა მიზნად (ახალი კურსის ინიციატორად მ. გორბაჩოვი ითვლება, რომელიც 1985 წელს აირჩიეს სკკპ ცკ-ის მდივნად). გაისმა მოწოდებები საჯაროობისა და დემოკრატიზაციისაკენ, ღიად დაიწყეს საუბარი საბჭოთა კავშირში შემავალ ერთა თვითგამორკვევის შესახებ. ბეჭდვითი სიტყვა შედარებით თავისუფალი გახდა, ცენზურა შერბილდა. საკუთარ აზრს, ერთი შეხედვით, უფრო თავისუფლად გამოხატავდნენ. აღსანიშნავია, რომ გარდაქმნას თავისი მიზეზები ჰქონდა, რომლებიც რუსეთის საგარეო პოლიტიკას უკავშირდებოდა. ამიტომ ცვლილებები მნიშვნელოვანი არ ყოფილა და მხოლოდ დემოკრატიულ ნიღაბს წარმოადგენდა გარეშე თვალისათვის. სინამდვილეში ყველაფერი სხვაგვარად იყო, ჰემმარიტ გარდაქმნამდე საბჭოთა კავშირს ბევრი აკლდა და არც სურვილი ჰქონდა იმგვარი ცვლილებისა, რომელიც კავშირში დემოკრატიზაციის განვითარებას შეუწყობდა ხელს. ამიტომაც მალე „გარდაქმნა, საჯაროობა, დემოკრატიზაცია...“ დაცინვის საგნად იქცა და მათ ხშირად ირონიულად - სრულიად საპირისპირო შინაარსით - იხსენ-

ნიებენ ჟურნალ “ნიანგში“, მაგალითად გვხვდება ასეთი: **გაკვრით ნათქვამი: იცი რა არის საჯაროობა? ჰოდა, ხმა გაკმინდე!** (“ნიანგი“ 1988: 11).

სათაურით - **“საჯაროობა! კოლეგიალობა!”** - ასეთი დიალოგია მოცემული:

“- რატომ არ მაძლევთ სიტყვას?

- **გვაცალეთ, ბატონო! აგერ პრეზიდენტის წევრები მოვითათბირებთ, შევისწავლით თქვენს წარსულს, მომავალს და ისე გამოგიყვანთ ტრიბუნაზე!**“ (ერისთავი 1989: 5).

ხშირად გვხვდება ძველი ანდაზები და გამოცანები თანამედროვე ინტერპრეტაციით:

“მოვიდა საჯაროობის სეტყვა და დახვდა ბიუროკრატიული ქვაო (ქიმერიძე 1990: 3).

ფიცი მწამს, ბოლო მაკვირებს!“ - **გარდაქმნა** (ოთარაშვილი 1990: 3).

ხშირად გვხვდება ბგერათა და სიტყვათა თამაშით გამოწვეული ირონია: **„გვაქვს ეროვ ნ უ ლ-სუვერე ნ უ ლ ი უფლებები! იგივე ხერხია გამოყენებული მაყურებლის გამოთქმაში ამფითეატრიდან“:** **„პირველი ი ა რ უ ს ი თავზე გვაზის პირდაპირ!“** (ნოზაძე 1990: 3).

ჟურნალში მხილებული იყო საზოგადოებრივი ცხოვრების მანკიერი მხარეები: მლიქვნელობა, პროტექციონიზმი, მექრთამეობა, დასმენა, ცრუპატრიოტიზმი, მომხვეჭელობა, უსამართლობა, სიმთვრალე... სატირა-იუმორის საგნად იყო ქცეული ისეთი მტკივნეული თემები, როგორებიცაა: ქართველთა დემოგრაფიული ვითარება, ქართული ენის სიწმინდის დაცვა, საქართველოს სხვადასხვა კუთხის მცხოვრებთა მოხსენიება განსხვავებულ „ტომებად“, მიგრაცია სოფლებიდან ქალაქში და სხვ. რისთვისაც სხვადასხვა სახის სატირულ-იუმორისტულ ხერხს იყენებდნენ.

მაგალითად, იუმორი მიიღწევა მოულოდნელობის ეფექტით: თანამედროვე უცხოელი ეთნოგრაფი: **„— ქართველები ლამაზი და ტანადი ხალხია, უძველესი კულტურით, ისტორიით, არიან სტუმართმოყვარენი და მშრომელნი; ახლანდელ დროში ისინი მრავლდებიან... თითო შვილით“.**

ასევე სიცილი გამოწვეულია შედარების გზით: **„ქათამმა ერთი კვერცხი დადო და კაკანით სოფელი აიკლო! - ქართველმა ერთი შვილი გაზარდა და ქვეყანა შეყარა!“**

აღექსი ჭინჭარაული აკრიტიკებს საბჭოთა კავშირში შექმნილ თანამედროვე ვითარებას, როსთვისაც იყენებს ლექსიკურ საშუალებებს, კერძოდ რუსულ ბარბარიზმებს, ომონიმას:

ვინც გორბაჩოვს ეცინის,
ფავორიტია ელცინის!
თუმცა ელცინიც, არ იცის,
არის მიწის თუ არი ცის
მე კი ვიცი, რომ არც ერთი
საქართველოსთვის არ იწვის!..
გულდაგულ აკოწიწებენ
დიდი რუსეთის რუკასა,
ურემი ლაფში ჩაეფლო,
ყვირიან “უხნემ!” - “ნუკა!”-სა!
ეს იმის “პრიკაზს“ იწუნებს,
ის კიდევ - ამის “უკაზსა“
და ყველაფერი ძალიან

ჰგავს ლებედ, რაკ და შჩუკა -სა!
ექაჩებიან ურემსა,
ჩასწყდათ გვამი და ჯიგარი!..
დგას სიტყვის კორიანტელი,
ქრის კანონების გრიგალი!..
ამაოდ! - ხუთი წლისთავზე
ურემი ისევ იქ არი!..
ჩვენ რა ვქნათ, ვისაც დიქტატი
დაგვადეს ბორკილ-ხუნდებად?!
რაკილა დაძვრას ურემი
ამდენი ხანი უნდება,
გზას როდის ვნახავთ, - როდესაც
ურემი გადაბრუნდება?!

(ჭინჭარაული 1990: 2).

ადგენენ სიტყვათა ირონიულ-იუმორისტულ განმარტებით ლექსიკონს:

სკოლა — გაურკვეველი პროცესების ერთობლიობა.

გაზეთი — რაც გინდა წერე და იკითხე.

ენგურჰესი — დასრულებული მშენებლობა, რომელიც საქართველოს ნგრევას იწყებს.

დემოკრატია — „ამბობს ჩემი სჯობსო, უცილობლობს, ვითა ჯარი“.

კომუნიზმი — გზა უსასრულობისკენ.

სიმართლე — ვეძებ და ვერსად ვპოვე!

მიტინგი — გულის მოსაფხანი ღონისძიება.

საჯაროობა — ჯარის გააქტიურება მომიტინგეთა წინააღმდეგ.

კონსტიტუცია — ზმნების უღლებისა და სახელთა ბრუნების გაუთავებელი პროცესი .

ქმნიან ახალ აბრევიატურებს:

“გაერო — გაყალბებული ეროვნულობა

საზკვება — საზიზლარი კვება

საქმშენი — საქალაღდე მშენებლობა

სახმშენი — სახალტურო მშენებლობა“.

ხშირად გამოგონილია სატირა-იუმორის ობიექტის (პიროვნების) შესაფერისი გვარი: “ცნობილმა ბრაკონიერებმა კალმახელიძემ, ორაგულაშვილმა, ცოცხალაძემ, ღორჯუაშვილმა ქვირითაძემ, წვერაგამ რედაქციას აცნობეს, რომ ორი დღის განმავლობაში არ მოწამლავენ მდინარეებსა და ტბებში თევზს და მოგებას, რომელიც ამის შემდეგ სახელმწიფოს უნდა მიეღო, მთლიანად გადარიცხავენ დემოგრაფიულ ფონდში“ (გასა გებია 1989: 3). მსგავსი მაგალითებია: ყელი ყლაპავა, კუჭი დიდმადაშვილი, ჭიქა დალიაური, ყანწო წაგაქციაძე, სუფრა ჩაგამწარაშვილი; რესპუბლიკის ადრინდელი წამყვანი საზოგადოება, ძველი, სამოქალაქო ავანგარდის ლიდერები, თანშეზრდილები: ტყაბუნაძე, ტაშოვეი, ურაოვი და ვაშანინი, იუწყებიან, რომ მათ რიგებს გამოაკლდა ვაშო ტაშოს ძე ტყაბუნაშვილი, რომელმაც სხდომებზე უფროს ამხანაგთა ყურადღება მიიქცია ხმოვანი და ხანგრძლივი ტაშის წყალობით და ა. შ.

ქართული ენის უფლებების დაცვის საკითხზე განსაკუთრებით ხშირად წერდნენ გარდაქმნის მიწურულს, 1988-1989 წლებში. მაგალითად, ბორჯომის სადგურში, სადაც ავტორის თქმით, ავტობუსებზე, რომლებიც დამსვენებლებს ხვდებიან, მხოლოდ რუსული წარწერებია და ქართულის ჭაჭანება არაა! (სატირულ-იუმორისტული ეფექტი მიღებულია ლექსიკური საშუალებით). სტატიიდან ჩანს, რომ ქართული ენის უფლებები ასევე უგულვებელყოფილია ბორჯომის სანატორიუმებში. სანატორიუმის ხელმძღვანელები თავს იმით იმართლებენ, რომ დამსვენებლები ძირითადად სხვა რესპუბლიკებიდან ჩამოსულები არიანო. “საქართველოს სანატორიუმებში სამკურნალოდ ჩამოსულთა უმრავლესობა ყოველთვის ქართული ენის არმცოდნე იქნება, უმცირესობა კი ადგილობრივი მოსახლეობის წარმომადგენელი. გამოდის, რომ ჩვენი მშობლიური ენა ყოველთვის უგულვებელყოფილი უნდა იყოს? მე-19 საკავშირო პარტიული კონფერენციის გადაწყვეტილებაში გარკვევითაა მითითებული, რომ ენის საკითხში უმცირესობასაც ანგარიში უნდა გაეწიოს და მისი ინტერესები არავითარ შემთხვევაში არ შეიზღალოს (იგულისხმება რესპუბლიკაში მცხოვრები ეროვნული უმცირესობები - ავტ.)!.. ეს დადგენილება საქართველოს სანატორიუმებში მყოფ

ქართველთა უმცირესობას არ ენება?” - კითხვას სვამს სტატიის ავტორი (ბახტაძე 1988: 8).

სხვა სტატიაში გამოყენებულია გამეორების ხერხი: „**რატომ?**“ კითხვის ხშირი გამეორებით, ასევე სხვადასხვა ლექსიკური საშუალებით მიღწეული იუმორით აღწერილია არსებული ენობრივი სიტუაცია: საქართველოში ქართული ენა დაკნინებულია, ყველა სხვა ენის უფლება კი - კარგად დაცული: არა, არა! ქართველები სხვანაირი ხალხი ვართ!.. რაღაც მთლად სხვანაირი. ...ნამეტანი ხათრიანები ვართ!.. ყველას ვუფრთხილდებით!.. ყველას ველოლიავებით!.. ყველას პატივს ვცემთ, ღირსეულსაც და უღირსსაც!.. ...**რატომ** ჰგონია ზოგს, რომ საქართველო სასტუმროა და ამ სასტუმროში ყველას შეუძლია იცხოვროს ისე, რომ ჩვენ ანგარიში არ გაგვიწიოს?! **რატომ** გვჭირდება სხვაზე მეტად ინტერნაციონალიზმი?! **რატომ** მარტო ჩვენ ვამაყობთ მრავალეროვნობით და მრავალენოვნებით?! ...**რატომ** აქვს მარტო საქართველოს რადიოგადაცემები სხვა ენებზე?! **რატომ** არ გადასცემს საკავშირო რადიო მოკავშირე რესპუბლიკების ენებზე?! ...**რატომ**აა შესაძლებელი, მოსკოვის რადიო მსოფლიოს ხალხთა 77 ენაზე რომ ლაპარაკობს?! მსოფლიოს ხალხებში ჩვენ არ შევდივართ?! **რატომ** მიგვაჩნია ნორმალურად, უცხოელი სტუდენტები საქართველოში რუსულ ენაზე რომ სწავლობენ! თუ ქართულ ფაკულტეტებზე სწავლა არ უნდათ, მაშინ **რატომ** მოდიან საქართველოში?! (ბახტაძე 1989ა: 3).

სატირულ-იუმორისტული დამოკიდებულების გამოხატვა ლექსიკური საშუალებებით ხშირად გვხვდება ჟურნალში. დაცინვის მიზნით გამოყენებულია უცხო სიტყვები, ბარბარიზმები...; იუმორი მიღწეულია ფონეტიკური საშუალებებითაც, მაგალითად, როცა ქართულის სპეციფიკურ ბგერებს გადმოსცემენ უცხო ენის ბგერებით თვითონ ქართველებიც, რათა ხაზი გაუსვან უცხო ენის ცოდნას და ამით “იკეკლუცონ“. გურამ პეტრიაშვილის ლექსი ამის მაგალითია:

“დადიან, დააქვთ თავები,
როგორც ძვირფასი თასები,
თვითონ “სვეტები“ დაირქვეს,
ხალხს კი დაარქვეს „მასები“!..
უყვართ ბრტყელ-ბრტყელი სიტყვები,
გაუგებარი წიგნები!..

“იშმების“ გაგონებაზე
 დახტიან როგორც ციკნები.
 ისწავლეს უცხო ენები,
 ლამის ზედ გადაჰყვებიან!..
 ქართულის შეხსენებაზე
 ძალიან გვიბრაზდებიან:
 არ გვეკერკება კარტული,
 დზალიან დზნელი არიო,
 ნერვებსაც გვიშლის ევროპულს
 თქვენი „ჭარი“ და “ყარო“!..
 იციან ამერიკული სლენგი და
 ფრანგის ჟარგონი,
 სულ გარე-გარე იწევენ
 აქ არავისთვის სარგონი!..
 ზოგი უცხოეთს წასულა
 და სხვას უკეთებს კინოსა!..
 ზოგიც იმათთვის აკენესებს
 “სკრიპკას“ და პიანინოსა!..
 ზოგი ჩუმ-ჩუმად დასცინის
 ქართულ ჩოხას და კაბასა,
 თავის წინაპრებს ივიწყებს
 ინგლისში ეძებს პაპასა.
 ოხრავენ: „...ჩემი გოეთე,
 ჩემი რაბლე და დანტეო!..
 ქართველთან ჯდომას ის მიჯობს
 უცხოელს ფეხსა ვბანდეო!“
 უკვე იქამდე მისულან,
 რომ თურმე ფიცი დადესა:
 “ქართულ პურს აღარ ვიკადრებთ,
 თუ არ დააწერთ „მადე-სა!“
 უცხო ჰანგებზე გაზრდილებს
 არ უყვართ “მრავალჟამიერ“!..
 ძარღვებში „კოფე“ დაუდით
 ქართული სისხლის მაგიერ!
 სხვის რომანსების მღერაში
 რეკორდიც დაამყარესა!..
 და ცრემლი დასდის პატარას

ამათს სამშობლო მხარესა!..
 მზეო, ქართულო, ამოდი,
 ხმალო, დატოვე ქარქაში,
 თორემ დაღუბავს ქვეყანას
 ამ ღამურების პარბაში!

(პეტრიაშვილი 1988ა:4).

ასეთივე მტიკუნული საკითხი იყო არაქართულ სკოლებში ქართველი ბავშვების სწავლა:

არაქართულ სკოლას სწყალობს -	ვიცი, ვეპკისტკოსანი
მომავალი ნათელია!	რა სიმაგლედ ანტიაო!..
თუ ქართული ავიწყდება,	რასაც მინდა იმას ვიზამ, -
მუდამ ახსოვს, - ქართველია!	არის დემოკრატიაო!

(გურგენიძე 1989: 4).

შერეული ოჯახის შვილებს ქართულად აღარ ზრდიდნენ. რა ეროვნებისაც უნდა ყოფილიყო რომელიმე მშობელი, შვილი მაინც ჯერ რუსულ ბაღში შეჰყავდათ, შემდეგ - რუსულ სკოლაში და ასე თანდათან იგი მთლიანად შორდებოდა ქართულ სამყაროს. ერთ-ერთ სტატიაში ომონიძის გზით, სიტყვათა თამაშით, სხვა სატირულ-იუმორისტული ხერხებით გამოხატულია სატირული დამოკიდებულება აღნიშნული საკითხის მიმართ. ამისთვის გამოყენებულია გრამატიკული ტერმინი “ქცევა”. ირონიულად ეხმაურებიან საბჭოურ იდეასაც, რომ დედამიწაზე ერთი ერი და ერთი ენა უნდა იყოს. მოვიყვანთ მთლიანად სტატიას მცირე შემოკლებით: “ქართულში **ქცევა** სამია, ყოველმა მეშვიდეკლასელმა მოსწავლემაც იცის: **სათავისო, სასხვისო, საარვისო**. სხვა ამბავია, ვის რომელი **ქცევა** მოსწონს. ეს კი იმაზეა დამოკიდებული, თუ როგორია მისი **ქცევის** კულტურა, ანუ ვინ როგორ იქცევა. ისიც შეიძლება მოხდეს, **ქცევა** იცოდე და ქვეყანა დააქციო და, პირიქით, **ქცევა** არ იცოდე და კარგად მოიქცე. ამ თვალსაზრისით საინტერესოა, როგორ ვიცი ქართველებმა **ქცევა**, ანუ როგორ ვიქცევით? ჩვენი ქცევით მხარი ხომ არ ავუქციეთ ერთადერთ სწორ გზას, საკუთარი ნებით ხომ არ ვაქცევთ იმას, რაც საუკუნეთა მანძილზე საჩვენოდ მოგვიქცევია? ... აი, ქართველმა ჭაბუკმა ცოლად შეირთო რუსი ან სომეხი. ან... ერთი სიტყვით, არა-ქართველი ქალიშვილი. როგორი **ქცევაა** ეს? არა უშავს, ხოლო თუ ერთმანეთი უყვართ - მშვენიერიც კი. მხოლოდ ერთი პატარა შენიშვნა: ასეთ ოჯახში დანაშაულზე წასწრებულივით შერცხვენილი და

გაბითურებული, უფლებააყრილი და დამცირებული უკანა კარიდან მიიპარება ქართული ენა. და ამასთან ერთად ყოველივე ქართული, ტრადიციული, მშვენიერი, რაც ჩვენი ხალხისათვის მშობლიური, თბილი და ძვირფასია. ...ასეთ ოჯახში აღზრდილმა ბავშვებმა მშობლიური ენა ან სულ არ იციან, ან მხოლოდ - საყველპუროდ, რაც ნულის ეკვივალენტია. შემდეგ არაქართული საბავშვო ბაღი!.. არამშობლიური სკოლა!.. უმაღლესი სასწავლებელი, მუშაობა და ცხოვრება სხვათა ენით!.. პასპორტი კი რიხიანად ღაღადებს: ეროვნება - ქართველი! ... მერე რა, თუ მათ უმეტესობას ქართული ენა და ქართველები არ უყვართ და, რა თქმა უნდა, ვერც მამულიშვილებად გამოადგებიან?! მერე რა, თუ ქართველმა კაცმა თავისი შვილები გაუზარდა სხვა ერს?! ის ერიც ხომ ჩვენია, საბჭოთაა?! მაინც როგორია ასეთი **ქცევა? სასხვისო!** (გა-უ-ზარდა). მერე რა მოხდა, თუ ეს მოვლენა მასობრივია და ისეთ მცირერიცხოვან ერს, როგორც ქართველებია, საკმაოდ სოლიდურ უარყოფით ბალანსად ჩაეთვლება?! ეგ არაფერი - როცა ხეს ჭრიან, ნაფოტი სცვივა, მაშ, როგორ?! აბა, რაა უჩვეულო იმაში, თუ ქართველი ჭაბუკი, როგორც ყველა ეროვნების ახალგაზრდა კაცი, დაოჯახებისას მხოლოდ პირად ბედნიერებაზე ფიქრობს?! ასეთ დროს ხალხი, ერი, მისი ინტერესები ვის ახსოვს?! ჩვენდა გასაოცრად ამგვარად იქცევიან არა მარტო უბრალო, რიგითი თანამშრომლები, არამედ საკმაოდ გათვითცნობიერებული ახალგაზრდა ინტელიგენტებიც. მერედა, რა ჰქვია ასეთ **ქცევას? სათავისო!** კი, ეს ასეა, მაგრამ არ ღირს წუწუნნი ამაზე! განა ისეთი უჩვეულო რა მოხდა, თუ როგორც სულმნათი აკაკი ბრძანებს, მათი ნაშიერი არც თავის ერს გამოადგება და არც იმ ხალხს, რომელსაც იგი სულიერად ეკუთვნის, ცხოვრებაშიც ვერაფრით გამოიჩენს თავს, რადგან ატროფირებული აქვს პატრიოტული გრძნობა და პატარა უმნიშვნელო ადამიანის როლს სჯერდება!.. ჰოდა, ვერც მშობლებს გამოადგება ისე, როგორც მათ სურდათ. მაგრამ რაა აქ საგანგაშო?! ეს ხომ ჩვენს რესპუბლიკაში ჩვეულებრივი, საკმაოდ გავრცელებული მოვლენაა?! მაინც როგორია მშობელთა ასეთი **ქცევა? საარვისო!**

ფრიად მისასალმებელი **ქცევაა**, როდესაც მშობლები ბავშვებს რუსულ საბავშვო ბაღებსა და სკოლებში მასობრივად მიერეკებიან, როცა ჩვენებური კაცი თავის ისედაც ვიწრო ბინაში უცხო მოდემის ხალხს ხელგაშლით ეპატიჟება საცხოვრებლად, მერე კი სტუმრები, აწ უკვე მასპინძლები, სახლის პატრონს ბინიდან აძევებენ!.. როცა ქართველი ახალგაზრდობის ერთი სოლიდური ნაწილი ჩრდილოეთს

მიემგზავრება, იქ ქორწინდება და იქვე რჩება საცხოვრებლად, როცა ჩვენი ახალგაზრდა ოჯახები მხოლოდ თითო-ოროლა შვილის გაჩენა-აღზრდით კმაყოფილდებიან!.. ყოველივე ამით ხომ სწრაფად ახლოვდება ის საოცნებო ჟამი, როცა საქართველო უქართველებოდ დარჩება, რასაც ასე ნატრობენ მავანნი და მავანნი ჩვენს კურთხეულ სამეზობლოში!.. ჰო, ზარალდება ერის დემოგრაფია, მისი სახელმწიფო ენა, რესპუბლიკის სუვერენიტეტი, მაგრამ... აბა, ეს რა სადარდებელია?! ოდესმე ხომ დედამიწაზე ერთი ხალხი, ერთი ენა იქნება და, რა ბედნაა, ახლა დაკარგავ ეროვნებას და ენას, თუ, ვთქვათ, ასი ან ორასი წლის შემდეგ?! აი, როგორი ბრწყინვალე, პირდაპირ ხელიხელსაგომანებელი აზრები მოგვდის ქართველებს თავში! ჩვენ გარდა ვინ ფიქრობს კიდევ ასე ღრმად, ვინ ხედავს სამყაროს ასე გლობალურად, მსოფლიო მასშტაბებით?! არავინ!.. რაც კიდევ ერთხელ ამტკიცებს, რომ ქართველებს საოცარი ქცევის უნარი გვაქვს: აღჭურვილთ ფსევდომეგობრობის ვარდისფერი სათვალით შეგვიძლია თვით მოსისხლე მტერშიც კი მაინცდამაინც გულითადი ძმა და მოყვარე დავინახოთ და მის მუშტებსა და მუჯლუგუნებს, ზოგჯერ კი სასკვდილოდ მოღერებულ ლახვარსაც, ყოვლისშემწყალე ღიმილით, თავაზიანი რევერანსებით და რიგ, საარსებო მნიშვნელობის ეროვნულ უფლება-მოვალეობათა დათმობით ვუპასუხოთ! მართლაც, რომ იშვიათი, უნიკალური ქცევაა!“ (მიქაუტაძე 1989: 2).

ქართული ენის სიწმინდის დაცვა აქტუალურ საკითხად იქცა ამ პერიოდში. ამის მაგალითია ჟურნალში მოცემული ამოცანა თავისი კითხვებით: “ჩვენი რესპუბლიკის **A**-დან **B** პუნქტში გაიგზავნა ელვადებეშა შემდეგი ტექსტი: „პრივეტ, სახლიკაცო, ნოვოსელია გადავიხადე. გიგზავნი სპისოკს, იქნებ მანდ მიშოვო აკოშკის რუჩკები, შკაფის ზამოკები, ლუსტრის ლამპოჩკები, კუხნის სტოლი, სპალნის კრაოტები პრასტინებით, ნავოლოჩკებით, იმპორტნი დაროჟკები, ზანავესკები, კნიჟნი პოლკები. მაშინის ზაპჩასტებიც მჭირდება. პაკრიშკები დამილისდა, ზაპასკებიც დაიბრიდა. ფაციასთვის გვინდა ფართუკი, იუბკა და კარიჩნი კოფტა სერდცეგულიანი, ტუფლები ან სარაკავოი, ზერნისტი იკრა და რასტვარიმი კოფე. ჟღუ ატვეტა. ჭიჭიკო“.

ამოცანა გვეკითხება:

1. რომელ ენაზეა შედგენილი დებეშა?
2. რამდენი ქართული სიტყვაა ტექსტში სანთლით მოსაძებნი?
3. ყველაზე ხშირად რომელ ლექსიკონში უნდა ჩავიხედოთ?

ველით სწორ პასუხებს“ (კალაძე 1988: 5).

ქართული ენის პედაგოგს დასცინის ქართლოს კასრაძე ისევ და ისევ რუსული ბარბარიზმებით ქართული ენის შერყვნის გამო:

“- თქვენ, აღმზრდელი პედაგოგო, დღეს ნამდვილად ინანებთ! - ქართულ ენის გაკვეთილზე რატომ დაიგვიანეთ?

- ბოჟე მოი, ბოჟე მოი!.. გენაცვალოთ ვასასი!

დღეს ვიყიდე შტუჩნი პური, ვიჩინა და კალბასი,

გარჩიცა და ხალადეცი, კულიოკი პესოკი,

კაპუსტა და მარკოვკები, პეტრუშკა და ჩენსოკი!..

ბიჭს ვუყიდე კასეტები, „ჟუვანკა“ და „ქემელი“,

მოვიარე ნახალოვკა, კიროჩნი და ზემელი!..

სუპი პლიტაზე რომ დავდგი, ვიზაკუსკე კუხნაში,

ბეზ ჩეტვერტზე გამოვვარდი პლაშიანად ქუჩაში!..

პერეულკებზე დავრბოდი, ვსდევდი ტაქსის მაშინებს,

ზვანოკი ვერ გავიგონე, ვიგავორით მაშინებთ?“ (კასრაძე 1989: 6).

ჟურნალში ხშირად გვხვდება ორაზროვანი სიტყვებით, სიტყვათა და ბგერათა თამაშით, ომონიმით მიღწეული დაცინვა ქართული ენის შებღალვის გამო. ამის ორიოდე მაგალითს მოვიყვანთ:

“ვამას“ აქცევ, ვაჟკაც, “ურად“, ვერ იქცევი ვაჟკაცურად!

ხაშალ თოხლივით კიკინებს:

“ბაკაკი წკალში კიკინებს“ (პეტრიაშვილი 1988ბ: 8).

ამავე საკითხზე მოგონებაა დაბეჭდილი ლადო ასათიანზე. პედაგოგიურ ინსტიტუტში სწავლისას პოეტს განსაკუთრებით აღიზიანებდა თურმე, როცა სამხედრო საქმის ლექტორები ხშირად ხმარობდნენ არაქართულ სიტყვებს (მათ სწავლა-განათლება რუსულ ენაზე ჰქონდათ მიღებული და ქართული სამხედრო ტერმინოლოგიაც იმჟამად დაუმუშავებელი ყოფილა). ერთხელ სამხედრო ლექცია რომ დამთავრებიათ, ლადოს ქაღალდის ნაგლეჯზე დაწერილი ლექსი ამხანაგების ჯგუფში ხმამაღლა წაუკითხავს. სიცილის ეფექტის მისაღებად პოეტს ისევ ბარბარიზმები და დიალექტიზმები გამოუყენებია:

“ო, სამხედრო ლექციაზე ამ „კარტიჩკას“, წინ დახატულს?

იარაღს რომ ჩავეხოვი, ეს „რაზრეზი“, ნაცრისფერი,

გამოჩნდება წურწუმი აქეთ, აი, წინა, ღია,

ან მეორე - ჩარეჟოვი. გაზების დროს ჩასაცმელი

გამოჩნდება და შემირყვნის ჩვენი აირწინალია...

წმინდა ენას - წმინდა ქართულს. მძიმებს მე გიკარნახებთ,

იტყვის: - ხედავთ, ყმაწვილებო, თქვენ დოუსვით ტოჩკებო ...

- ამისთანა ჩიქორთულმა აგვატკივა პოჩკებო“
(მცირე მოგონება... 1988: 11).

ერთი მხრივ, ქართული ენა, მართლაც რომ, ივსებოდა ბარბარიზმებით, მეორე მხრივ, თვითონ ქართული ენა კნინდებოდა და ღარიბდებოდა. ენაში მკვიდრდებოდა არაბუნებრივი კლიშეები, შტამპები, ხშირი იყო ზოგიერთი სიტყვის, ასე ვთქვათ, „ამოჩემება“, ხშირი გამოყენება, რაც დაცინვის ობიექტი ხდებოდა ხოლმე. მოყვანილი მაგალითი სკაბრეზულ ელემენტსაც შეიცავს:

ვინაიდან ამ ბოლო დროს დიდად აქტუალური გახდა ზმნა “გაითავისა, ჟურნალისტების დასახმარებლად გთავაზობთ ამ ზმნის უღლების ნიმუშს. დასაწყისისათვის დავამუშავეთ მხოლოდ ნამყო წყვეტილი:

მხოლოდითი რიცხვი	მრავლობითი რიცხვი
მე გავიჩემისე	ჩვენ გავიჩვენისეთ
შენ გაიშენისე	თქვენ გაითქვენისეთ
მან გაითავისა (გაიმისისა)	მათ გაიმათისეს“

წერილს ხელს აწერს ნამყო წყვეტილადე (გრამატიკული შტუდიები 1989: 3).

80-იანი წლების ბოლოს, როდესაც ეროვნულ მოძრაობას ფართო გასაქანი მიეცა, მწვავედ დაისვა ეროვნულ უმცირესობათა მიერ ქართული ენის შესწავლის საკითხი. ამ საკითხსაც ეხმაურება თვითონ ჟურნალის რედაქცია:

ამას ყველას ვეუბნებით, არ ვაპირებთ გართულებას:

ქართულ ენას ვინც არ სწავლობს, პატივს არ სცემს ქართულ ენას!

არ სჭირდება ამას ხარჯი, შეისწავლით ენას თვითონ, ოღონდ ყური კარგად უგდეთ საქართველოს - რეპეტიტორს! (ნიანგი 1989: 2).

ჯემალ ლოლუას ნახატი ამ საკითხს ეხმაურება:

მერცხლები: ახლა საქართველოს ტერიტორიაზე ვიმყოფებით და ქართულადაც უნდა ვიგალობოთ! (ნიანგი 1989: 10).

მორიგი მწვავე ენობრივი პრობლემა იყო ორენოვნება, ორენოვნება - ნაციონალურ-რუსული. ამ საკითხს ეძღვნება ირონიული ლექსი:

“მე თუ მკითხავენ, წინააღმდეგი ვარ
ზედმეტი ნდომის, ანუ ღორობის!

ორენოვნებით ხომ დაირღვევა

პრინციპი ერთა თანასწორობის?!

არ სჯობს, მოვეშვათ ერთურობის წყენას?!

დაჩავკრის მომგონს გაუწყრეს ღმერთი!

რად უნდა გვქონდეს სხვებს ორი ენა,

ამ დროს “საბრალო“ რუსს - მხოლოდ ერთი?!” (ნიჟარაძე 1990: 12).

დღეს თუ ინგლისური ენის ცოდნის გარეშე შეუძლებელია სამსახურის დაწყება, საბჭოთა პერიოდში რუსულის ცოდნა იყო აუცილებელი. ერთ-ერთი დიალოგი ამის მაჩვენებელია:

“- უფროსო! მომაწყვეთ თქვენს დაწესებულებაში სამუშაოდ.

- გეთაყვა, რუსული იცით?

- რაო, რუსეთში მგზავნიტ სამუშაოდ თუ?!” (კილაძე 1989: 4).

ამ პერიოდში კიდევ ერთხელ გააქტიურდა საკითხი ქართველთა სხვადასხვა ეთნიკურ ჯგუფებად დაყოფის შესახებ. საერთოდ, როგორც კი მოკავშირე რესპუბლიკებში გაისმოდა მოთხოვნები თავიანთი ეროვნული უფლებების აღიარების თაობაზე, საბჭოთა რესპუბლიკიდან გასვლის შესახებ და სხვ., საბჭოთა უშიშროება მაშინვე გააღვივებდა ხოლმე რომელიმე ეროვნულ კონფლიქტს. ამის მაგალითია ჯ. ლოლუას ნახატი: გარდაქმნის დროში ხელში ადიან აღმართზე. ბოლოში, წვერზე დგანან გარდაქმნის მოწინააღმდეგენი: **“მიდი, ახლა, გადააგდე ეროვნული საკითხი“** და დიდ ლოდს აგდებენ.

ასეთი ეროვნული საკითხები იყო საქართველოში: ავტონომიურ ერთეულებში შექმნილი პრობლემები, ეროვნულ უმცირესობათა სეპარატისტული გამოსვლები, ასევე სხვადასხვა კუთხის ქართველების (მეგრელთა, სვანთა, აჭარელთა, ხევსურთა და ა. შ.) განსხვავებულ ეთნიკურ ჯგუფებად მოხსენიება და სხვ. საბჭოურ პერიოდში გავრცელებული თეორიის თანახმად, ზემოჩამოთვლილი „ტომები“ (განსაკუთრებით, მეგრელები და სვანები) ქართველებმა თავიანთი გავლენის ქვეშ მოაქციეს და მოახდინეს მათი „გაქართველება“, „ქართიზაცია“. განსაკუთრებული აღშფოთება მოჰყვა 1988 წ. ევგენი ზეიმალის მიერ „სოვეტსკაია კულტურაში“ გამოქვეყნებულ სტატიას, რომელშიც ავტორი სწორედ ამ თეორიას განიხილავს და ავითარებს. ყურნალ „ნიანგში“ დაცინვის ობიექტადაა ქცეული როგორც თვითონ საკითხი, ისე ხსენებული სტატიის ავტორი - ე. ზეიმალი, რომელიც ზოგჯერ პირდაპირ არის ნახსენები, ზოგჯერ კი მისი განზოგადება ხდება, მაგალითად, წარმოდგენილია “იჩის” სახელით. სტატიის სახელწოდებით „ინტერვიუ „იჩთან“, ვინმე „იჩი“ სტატიის ავტორისგან

ინტერვიუს იღებს. ინტერვიუერს სურს ზოგიერთი საკითხი დააზუსტოს საქართველოს ეთნიკურ ჯგუფებთან დაკავშირებით, მაგალითად, საიდან მოვიდნენ ხევსურები, აქვთ თუ არა ხევსურებს მშობლიური ენა. აქ სტატიის ავტორი სატირულ-იუმორისტულ ხერხს — გერგილიანობას, მოსწრებულობას — მიმართავს და დაუყოვნებლივ პასუხობს: — **რა თქმა უნდა, ხევსურებს მშობლიური ენაც აქვთ და მშობლებიც ჰყავთ** (ბახტაძე 1989: 4). სტატიაში გამოყენებულია გადაჭარბება, შექმნილი შედარების გზით, როდესაც შესადარებელ ობიექტებს შორის აშკარა შეუსაბამობაა: „იჩი“ სიხარულისაგან აცახცახდა. სული რომ მოითქვა, რაღაც ჩაიწერა. მერე... თავისთვის ჩაილაპარაკა: იმერეთი და ხევსურეთი... ისე ჟღერს, როგორც საფრანგეთი და საბერძნეთი... სვანეთში, თუ არ ვცდები ორი დედაქალაქია: ზემოსი — მესტია, ქვემოსი კი — ლენტეხი. სვანები მშობლიურ ენაზე ლაპარაკობენ“ (ბახტაძე 1989ბ: 4). „იჩს“ სახე ელრუბლება, როცა გაიგებს, რომ ქართველები და სვანები ერთმანეთს ქართულად ელაპარაკებიან, მაგრამ როცა გაიგებს, რომ მეგრელებსაც აქვთ მშობლიური ენა, „იჩს“ ფერი მოუვა და გახარებული თავის „ბნელაზრებიან ბლოკნოტში“ ჩაყოფს ცხვირს (ბახტაძე 1989ბ: 4).

რომან მიმინოშვილი ნოდარ ღუმბაძის გმირებს ესაუბრება. ამ შემთხვევაში სიცილს იწვევს დიალექტი — გურული კილო, თავისი დიალექტიზმებით: — ვინ ხარ შენ? — ეკითხება ავტორს ილარიონი, — ვინ ხარ ეროვნებით? — ქართველი! — არ წაგიკითხავს ზეიმალის წერილი, თვარა მასე არ იტყოდი!.. გურულები აჭარლები, მეგრელები, სვანები, იმერლები, ქართლები, კახელები და კილო სხვები ხომ ქართველები გგონია? ცალკე არსებობს „გრუზინი“ მაგათ გარდა? — არა! — ხოდა შენც არ არსებობ! საქართველო და ქართველი გამოგონილი სიტყვებია! — რას ბუტუტობ, ილარიონა ცხვირა! — გადაირია ილიკო. — აბა, ზეიმალი რომ ამბობს, მეგრელები და სვანები გააქართველეს, რამე ვუშველოთ საწყლებსო, დოუჯეროთ ჩვენც, დევიშალოთ ყველა გვარტომი ცალ-ცალკე, აღარავინ იქნება „გრუზინი“, აღარც სტალინი გვეყოლება და გვეშველება მაშინ!.. (მიმინოშვილი 1989ა: 6).

აქვეა ენობრივი დამახინჯების მაგალითები: „— ბრიყვია მაგ ზეინკალია თუ ვინცხა! — ვერ მოითმინა ოლდამ. — ბრიყვი უძახე შენ და ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი კი ყოფილა!.. — ნიშნის მოგებით უთხრა ილარიონმა. — დობტური კი არა, ბეითალი ყოფილა მაგი და მიხედოს თავის ძროხებს და ღორებს, თავი დაანებოს

ადამიანებს. მეგრელებსა და სვანებს არ სჭირდებათ ასეთი დოქტორი!“ (მიმინოშვილი 1989ა: 6).

1988 წლის ბოლო ნომერში ჟურნალმა „ნიანგმა“ „მრგვალ მაგიდასთან“ შეკრიბა ყველა ქართველთა „კეთილისმსურველი“, ჩვენი ერის „შემამკობელი“: ასტაფიევი, ზეიმალი, რასპუტინი, რიბაკოვი, ცვეტოვი, დუდინცევი, კოზლოვი... „კატკოვისა და პატკანოვის სული ტრიალებდა დარბაზში, უკვდავი სული, საბჭოურ ნიადაგზე გადმონერგილი. ხალხთა დიდი სიყვარულით იყო გამოწვეული ეს სურნელება, სიყვარულით, რომელიც ნიანგს (ჟურნალს კი არა, ნამდვილ ნიანგს) შეუძლია გამოიჩინოს ყველა არანიანგისადმი და საყლაპავ მილში საყვარელი არსების გადასრიალების პროცესში ცხარე ცრემლებით დაიტიროს!..“ სიცილი გამოწვეულია ირონიის გზით. ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი ზეიმალი ამბობს: „ამ გაუგონარმა ასიმილატორებმა [ქართველებმა] შთანთქმეს ისეთი ერები, როგორც არიან მეგრელები, სვანები, აჭარლები, იმერლები, კახელები, ქართლები, მესხები, გურულები, ფშავ-ხევსურები, თუშები, ჭოპორტელები, ბანძელები, ვარიანელები და ბანჯოელები! ვინ მოთვლის კიდევ!..“

სიცილი შეიძლება გამოწვეული იყოს სიტყვის ეტიმოლოგიით, გადაჭარბება-გაზვიადებით, სიტყვების ირონიულად, საპირისპირო მნიშვნელობით, გამოყენებით, მაგალითად, ფიზიკა-მათემატიკის დოქტორმა ვიქტორ ჯაფიაშვილმა მიაკვლია ცოლთან დაძაბული ურთიერთობის მიზეზს: ოჯახში ერთა შორის გამწვავებულმა ურთიერთობამ იჩინა თავი. თვითონ მეცნიერი ქართლელი კაცია. („ქართლელები, ეჭვგარეშეა, ქართველები არიან (თუ ვინმე ეჭვობს, ქართ ფუძეს უნდა მიაქციოს ყურადღება და ყოველგვარი ეჭვი გაუქრება)ე), ხოლო მეუღლე იმერელი ჰყავს. მეცნიერმა დაამტკიცა, რომ არც იმერლები არიან ქართველები: „რატომ უწოდეს ქართველებმა იმერლებს ეს სახელწოდება. ცხადია, იმიტომ, რომ ისინი „იმ“, ანუ სხვა „ერის“ ხალხია! როგორც ამ ბოლო დროს ცნობილი გახდა, საქართველოს ტერიტორიაზე მცხოვრები ზოგიერთი ხალხი (აჭარლები, მეგრელები, სვანები და სხვები), ჩვენ რომ აქამდე ქართველები გვეგონა, თურმე სულ სხვა ჯურის ერები ყოფილან. ეს საკავშირო პრესის ფურცლებზე უმეცდომოდ „დაამტკიცა“ ზოგიერთმა „მოღვაწემ“. „ცოლთან გართულებული ურთიერთობა ზუსტად დღევანდელი შესაბამისად განვმარტე. აი, თურმე რატომ მჩაგრავს ჩემი ცოლი! ახლა იმაზე ვფიქრობ, თუ როგორ მოვაგვარო ჩემს ოჯახში

ნაციონალური საკითხი. ერთა შორის ურთიერთობების გადაწყვეტა წინდახედულებას მოითხოვს! ჰოდა, მეც წინ ვიხედები“ (ჯაფიაშვილი 1989: 5).

“სარვამარტო ქალეიდოსკოპი“ გუჩა კვარაცხელიას:	
“ხუთი შვილის დედას	მშობლიურად ქართული
ასე გლოცავს ერი:	რომ ჩაწერე ენა,
ხუთგზის პოეტი ხარ,	იმ ხალხს არ ეწყინება,
ხუთგზის — მეცნიერი!	შე, მეგრელო, შენა?!”

ხშირად გვხვდება ძველი სატირულ-იუმორისტული ნაწარმოებების თანამედროვე ვითარების შესაბამისად გადმოკეთება. მაგ. ი. ჭავჭავაძის სტატიის „რა გითხრათ?! რით გაგახაროთ?!“ თანამედროვე ვარიანტი ზემოხსენებულ საკითხს ეძღვნება. სიცილი გამოწვეულია სატირულ-იუმორისტული ხერხით - ზმით: „რა გითხრათ, რით გაგახაროთ, თქვე ძალიან გახარებულეზო? მოგვიმრავლდა ჩვენს პატარა რესპუბლიკაზე დიდ-დიდ მზრუნველთა რიცხვი. ერთ საქართველოს ხომ ჯობია ასი საქართველო? ამიტომ გვირჩევენ შეიქმნას საქართველოში იმდენი რესპუბლიკა, რამდენი ეროვნების კაციც ცხოვრობს ჩვენში! როგორ შეიძლება ერთი მინისტრთა საბჭო ხელმძღვანელობდეს ვაჭირს და ცაიშს?! ერთგან ხომ კახელი ერი ცხოვრობს და მეორეგან — მეგრელი?! უნდა მიენიჭოს ბოლოს და ბოლოს, ხეცსურეთს სუვერენიტეტი და სახელმწიფოებრიობა და ყველა ესენი — ათასი რუსეთი, ასი საქართველო, ას ორმოცდაათი უკრაინა, თითო ჩუქჩებისა და ევენკების რესპუბლიკა უნდა დაექვემდებარონ უშუალოდ ცენტრს — მოსკოვს! აი, მაშინ მართლაც ბედნიერები და თანსწორები ვიქნებით! ... მოდის ახალი, 1990 წელი! რას მოგვიტანს იგი? სუვერენიტეტს, თუ ს უ (ჩუმაღ!) ვ ე რ (ვერ მოგართვეს!) ე ნ ი (ენა დაიმოკლე!) ტ ე ტ ს (კარგი იარაღია „ტეტე“!)“ (მიმინოშვილი 1989ბ: 4).

ჯორჯ ჰიუიტს „ნიანგშიც“ გამოეხმაურნენ, როდესაც მან ქართველებს ცილი დასწამა, თითქოს აფხაზ და მეგრელ „უმცირესობებს“ „ჩაგრავედნენ“:

“ვაი, ჩვენს ყოფას! რა მესმის
(ვაისტან ერთად ვთქვი უიც!)!
რას ვემართლებით, რას გვერჩით,
რა დაგიშავეთ ჰიუიტ?!
აფხაზი ხალხი (ღმერთია

მოწამე ჩემი ფიცისა)
 კი იყო ღირსი ცოტათი
 თქვენზე უკეთეს სიძისა!
 მთელი ქვეყანა შენატრის
 მხარეს, ესოდენ სანუკვარს,
 თქვენ კი პირველი უცხო ხართ,
 ვისაც ქართველი არ უყვარს!..
 სიყვარულს ვინ გთხოვთ, ბატონო,
 რა ლაქაც გნებავთ მოგვაცხეთ!
 გული იმაზე შეგვტკივა
 თვითონ აფხაზეთს რომ არცხვენთ!
 რა კალმასობა აგიტყდათ,
 რა დიაცური წიწინი?!
 იმ თქვენს დაგზავნილ ბარათებს
 აგერ ვკითხულობთ სიცილით!..
 ამდენ სიცრუეს რომ ჰყვებით,
 გულში რა ჯავრი დაჯარდა?!
 შორიდან რად იბოლმებით, —
 ეგ ხომ წესია ლაჩართა?!
 ან სადაური განსჯაა,
 ან სადაური სიმართლე,
 თავისუფლების წყურვილი
 “ფაშიზმად“ რომ მოგვინათლეთ?!
 რასაც უტიფრად კადრულობთ,
 არ იკადრებდა ტყუირიც!
 ანონიმობაც გიცდიათ,
 ჰაიტ, ეშმაკო, ჰიუიტ!
 ჩვენს თავს არ ვჩივით, მსოფლიომ
 მშვენიერად იცის ვინცა ვართ!
 გვწყინს: აფხაზებმა სამოყვროდ
 ასეთი როგორ გიწამათ?!
 აბა, ბატონო ჰიუიტ,
 როდის გვიმზადებთ მორიგ კვანტს?
 ასე რამ გაგაბოროტათ, —
 კაცი იქეცით ჭორიკნად?!
 რა გინდათ, რად კბენთ, რად გესლავთ
 ჩვენს ხალხს, ბრძენსა და ეროვანს:

ჯორჯ! ჯორჯი მაინც არ გერქვათ,
 ჯორჯია საქართველოა!..
 ხომ მიხვდით, ბოლოს და ბოლოს,
 თუ თქვენთვის რად მოვიცალეთ?!
 უპირველესად ყოვლისა
 სახელი გამოიცვალეთ!..
 ეგ არის ჩვენი სათქმელიც
 და ჩვენი რჩევაც დროული:
 თქვენს ხალხს მიხედეთ, თქვენს სამწყსოს,
 ქართლს კი ქართველი მოუვლის“ (შალამბერიძე 1990:

9).

ზემოგანხილული მასალიდან კარგად ჩანს, თუ რა მწვავედ იდგა ქართული ენის დაცვის საკითხი გარდაქმნის პერიოდის მიწურულს. როდესაც სატირულ-იუმორისტულ ჟურნალში პრობლემას ასე მტკივნეულად ეხმაურებიან, ეს იმის მანიშნებელია, რომ რეალურად ვითარება, მართლაც, საგანგაშო იყო. სამწუხაროა, რომ ბევრი იმდროინდელი ენობრივი პრობლემა დღესაც, უკვე თავისუფალ საქართველოშიც, აქტუალურია, იმ განსხვავებით, რომ იმ დროისთვის პრესტიჟულ რუსულს დღეს სხვა პრესტიჟული ენა (ენები) ჩაენაცვლა და დღითიდღე ზღუდავს ქართულის - საქართველოს სახელმწიფო ენის - უფლებებს.

დამოწმებული ლიტერატურა:

- ბახტაძე 1988** - გ. ბახტაძე, თვალის ერთი შევლებით, ნიანგი, №24, 1988;
- ბახტაძე 1989ა** - გ. ბახტაძე, რატომ?!, ნიანგი, №21, 1989;
- ბახტაძე 1989ბ** - გ. ბახტაძე, ინტერვიუ „ჩთანდ, „ნიანგიდ, №4, თებერვალი, 1989;
- გასა გებია 1989** - გასა გებია, დემოგრაფიული არიფიონი, ნიანგი, №3, 1989;
- გრამატიკული შტუდიები 1989** - გრამატიკული შტუდიები, ნიანგი, №3, 1989;
- გურგენიძე 1989** - ა. გურგენიძე, არის დემოკრატიაო!, ნიანგი, №15, 1989;
- ერისთავი 1989** - ს. ერისთავი, ნიანგი, №7, 1989, გვ. 5;
- კალანდაძე 2011** - გ. კალანდაძე, ქართული იუმორის ენციკლოპედია, თბილისი: დიადემა, 2011;
- კალაძე 1988** - ა. კალაძე, მარტივი ამოცანა ყველა ასაკის მკითხველისათვის, ნიანგი, №6, 1988;
- კასრაძე 1989** - ქ. კასრაძე, ქართული ენის პედაგოგი, ნიანგი, №14, 1989;
- კიკნაძე 2003** - გ. კიკნაძე, თხზულებანი ხუთ ტომად, ტ. 2, თბილისი: თბილ. უნ-ტის გამ-ბა, 2003;
- კილაძე 1989** - გ. კილაძე, დიალოგები, ნიანგი, №13, 1989;
- მიმინოშვილი 1989ა** - რ. მიმინოშვილი, ბებია, ილიკო, ილარიონი, ზურიკელა და მე, „ნიანგიდ, №19-20, ოქტომბერი, 1989;
- მიმინოშვილი 1989ბ** - რ. მიმინოშვილი, საახალწლოდ თქმული, პამფლეტი, ნიანგი, №23, დეკემბერი, 1989;
- მიქაუტაძე 1989** - ა. მიქაუტაძე, ქცევა, ნიანგი, 1989, №20.
- მცირე მოგონება...** 1988 - მცირე მოგონება მეგობარ პოეტზე, ნიანგი, №1, 1988;

- ნიანგი 1988** - ნიანგი, №15, 1988;
- ნიანგი 1989 (ა)** - ნიანგი, №1, 1989;
- ნიანგი 1989 (ბ)** - ნიანგი, №14, 1989;
- ნიჟარაძე 1990** - რ. ნიჟარაძე, ორენოვნება, ნიანგი, №15, 1990;
- ნიშნიანიძე 1971** - გ. ნიშნიანიძე, სიცილის არქივიდან, თბილისი: საქართველოს კპ ცკ-ის გამომცემლობა, 1971;
- ნოზაძე 1990** - ბ. ნოზაძე, ფრაზები, ნიანგი, №2, 1990;
- ოთარაშვილი 1990** - დ. ოთარაშვილი, ნიანგი, 1990, №17;
- პეტრიაშვილი 1988** - გ. პეტრიაშვილი, ჩვენი დროის ლამურები, ნიანგი, №6, 1988;
- პეტრიაშვილი 1988 ბ** - გ. პეტრიაშვილი. მხოლოდ რითმები, ნიანგი, №10, 1988;
- ქიმერიძე 1990** - ა. ქიმერიძე, ფრაზები, ნიანგი, №2, 1990;
- ქსე 1984** - ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია, ტ. 1, თბილისი, 1984;
- შალამბერიძე 1990** - ო. შალამბერიძე, ღია წერილი ჯორჯ ჰილიტს, ნიანგი №17, სექტემბერი, 1990;
- ჩხიკვიშვილი 1990** - გ. ჩხიკვიშვილი, იმპერიის მოდერნიზაცია ანუ მატრიოშკას „საიდუმლოდ, ნიანგი, №22, ნოემბერი, 1990;
- ჭინჭარაული 1990** - ა. ჭინჭარაული, ანალოგია, ნიანგი, №19, ოქტომბერი, 1990;
- ჯაფიაშვილი 1989** - ვ. ჯაფიაშვილი, აი, თურმე რატომ მჩაგრავს ჩემი ცოლი!.. ნიანგი №11, ივნისი, 1989.

NINO MARKOZIA

**Satirical-Hilarious Methods and Linguistic Problems
of the Transition Period according to the Magazine "Niangi"
Summary**

A satirical and humorous attitude towards the current events appeared, first of all, in the journalism in Georgia. The first humour and satire magazines and newspapers were published in XIX century.

In XX c., during the “reform” in the Soviet Union, there was the “Crocodile” – a famous humour and satire magazine in Georgia.

Some important events of that time in the Soviet country were ridiculed: “reformation”, “democratization”, “openness”, demographic situation in Georgia, the issue of the representation of Georgians by different ethnic groups with the aim of separating and disintegrating them, etc.

Linguistic issues took a big place in the journal: the functioning of the Georgian language as a state language, the protection of the purity of the Georgian language from barbarism and foreign words, the increase in the number of Georgian children in non-Georgian schools, bilingualism...

To show the problems better, different satirical techniques were used: irony, barbarisms, simile, homonyms, repetition etc.